

Vegaøyan Verdensarv

The Vega Archipelago World Heritage Site

Skrevet inn på UNESCOs verdensarvliste

1. juli 2004

Vega er omgitt av 6.500 øyer spredt over et område på 2000 km².

Verdensarvområdet omfatter 1037 km² med det største arealet utenfor hovedøya Vega.

Området er den største sammenhengende strandflaten i Norge med 50 km fra fastlandet til egga.

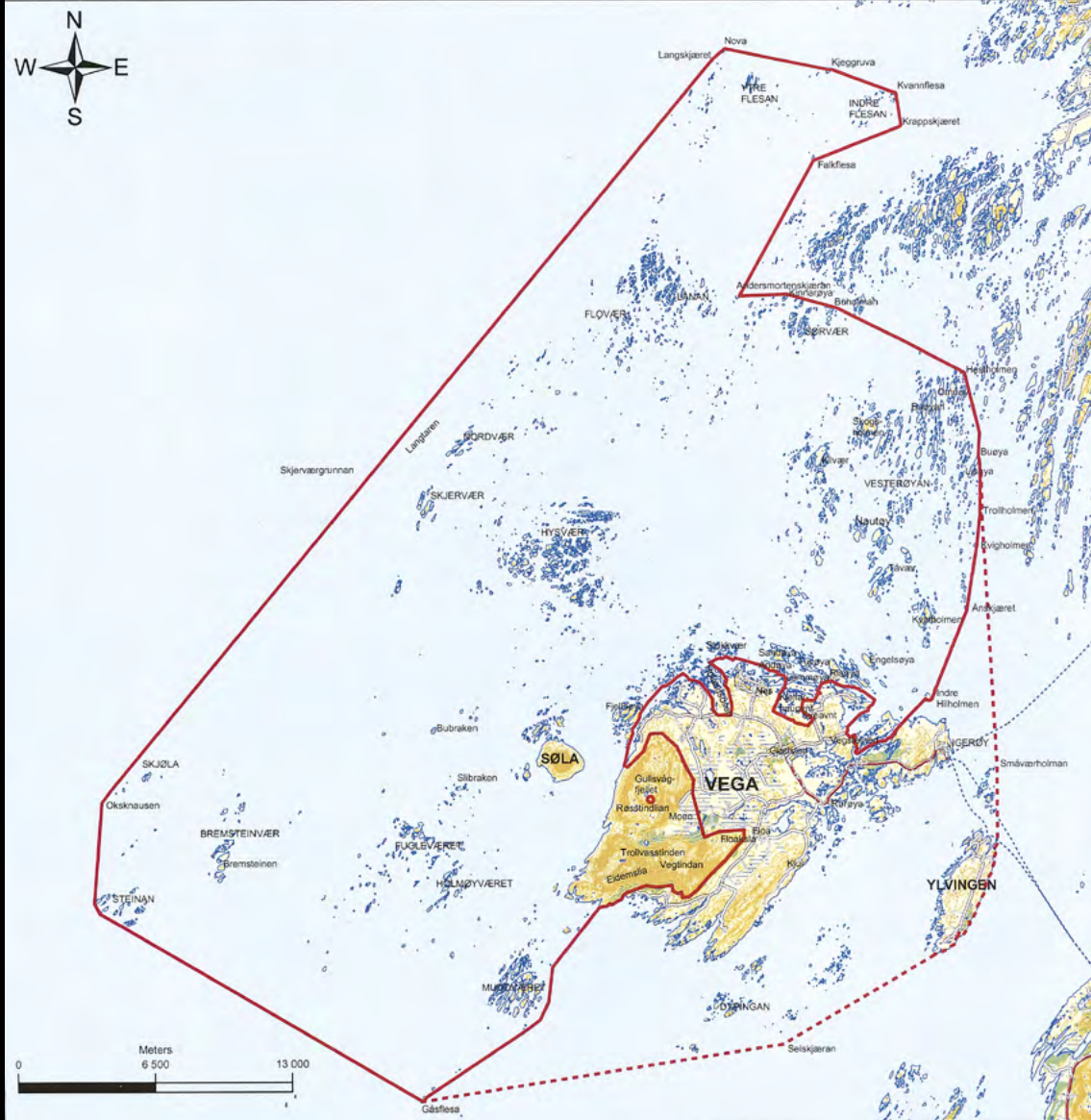
Gruntvannsområdet har gitt livsgrunnlag for både mennesker og dyr i mer enn 10.000 år, men er nå fraflyttet. Tidligere var 60 øyer i 16 – 17 vær bebodd.

VEGAØYAN - The Vega Archipelago

Norwegian Nomination 2003 - World Heritage List

— Boundary of nominated area
- - - Boundary of proposed buffer zone

Scale 1:185.000

Kategori: Kulturlandskap

”Vegaøyen viser hvordan generasjoner av fiskere og bønder gjennom de siste 1.500 år har opprettholdt en bærekraftig levemåte i et værhardt område nær Polarsirkelen, basert på den nå unike tradisjonen med ærfugldrift. Statusen er også en hyllest til kvinners bidrag til dunprosessen.”

Et menneskeskapt landskap
som vitnesbyrd om
mennesker som har utviklet
særegne og enkle levemåter i
et ekstremt værhardt område
rett sør for Polarsirkelen.

Strandflaten med et tusentalls øyer, holmer og skjær er enestående i form og utstrekning og har gitt grunnlag for bosetting i mer enn 10.000 år.

Området er et av de viktigste hekke- og myteområdene i Norden for sjøfugl. Per 01.03.2007 er 228 arter registrert. Av disse hekker 110 arter i området.

Spesielt biologisk mangfold

Kalkrik grunn, beiting, slått og rikt fugleliv har gitt et svært stort biologisk mangfold.

Både på Vega og ute på Vegaøyen finnes mange sjeldne blomster, som orkideer og urter. Her finnes også Vegamauren, som bare vokser her i Norge. På Island er den vanlig.

En annen spesiell art er vaid som vokser i Lånan. Den kommer fra Middelhavslandene og ble brukt til blåfarging av garn og tekstiler.

Hva forventer UNESCO av nasjonalstaten Norge?

I verdensarvkonvensjonens artikkel 4 sies det: “Et land som er avtalepart i denne konvensjonen, erkjenner at plikten til å identifisere, verne, bevare, formidle og overføre til fremtidige generasjoner den kultur- og naturarv som det er vist til i artikkel 1 og 2...”

Verdensarvkonvensjonen peker på at landene skal bestrebe seg på å:

- Gi arven en funksjon i lokalsamfunnet
- Integrere vern i alminnelig planlegging
- Etablere instanser med tilstrekkelig personale for å ivareta oppgavene
- Videreføre studier og forskning
- Fremme opprettelse eller utvikling av regionale sentre for utdanning, vern, bevaring og formidling

Utfordringen fra UNESCO til Norge for Vegaøyen:

En spesiell strategisk plan for Verdensarvområdet:

- Målsettinger for støtte til tradisjonelle driftsformer innen landbruket, særlig beiting med sau.
- Opprettholdelse av mosaikken i landskapet
- Hvordan grunneierne kan bli engasjert i forvaltningen.
- Anbefaler at myndighetene forplikter seg til å lage en oversikt over ærfuglhusene på øyene og lager en bevaringsplan for å sikre at disse enestående byggverkene blir bevart.
- Oppmuntrer myndighetene til å formalisere innsamlingen av den immaterielle kulturhistorien og de tradisjonelle gjøremålene i øyene for å kunne overvåke at de består.

- Svaret fra Norge: 1. St. meld. 16 Leve med kulturminner:

”Verdensarvstedene er områder hvor Norge har påtatt seg et særlig ansvar overfor det internasjonale samfunnet. ... de norske verdensarvstedene skal stå fram som eksempler på «beste praksis» for kulturminneforvaltningen.

2. Forvaltningsplanen med mål for vern og utvikling ulike tema

Forvaltningsplanen skal danne grunnlaget for en positiv utvikling i verdens- verdensarvområdet som sikrer natur- og kulturlandskapsverdiene.

Videre skal Vega bygges opp som et kunnskapssenter for formidling, forvaltning og bruk av natur- og kulturlandskapet langs kysten.

4. Tiltaksplan for Vegaøyen/ Vestnorsk Fjordlandskap

Egen ordning med areal-, beite- og kulturbidrag. 3 mill over statsbudsjettet 2008. Tilsvarende over jordbruksavtalen for 2008.

5. Verdifulle opplevelser, nasjonal strategi for reiselivsnæringen:

- Verdensarvområdene har et særlig potensial knyttet til stedsutvikling og reiseliv. Regjeringen vil at de norske verdensarvområdene skal utvikles som fyrtårn for den beste praksisen innenfor natur- og kultur minneforvaltning, og det bevilges 40 millioner kroner til dette i 2008.
- Pilotprosjekt geoturisme verdensarvområdet Vestnorsk Fjordlandskap

Fugleliv i verdensarvområdet

Forvaltnings- og tiltaksplanens målsettinger for ærfugldriften:

- Tradisjonell ærfuglrøkt og dunsanking skal videreføres i Vegaøyene. Den levende kunnskapstradisjonen skal holdes i hevd og styrkes. Kunnskapen om drifta skal dokumenteres og formidles.
- Sikre driftsforholdene gjennom økonomiske stimuleringsordninger, rekrutteringstiltak og sikring av areal
- Skjøtselsplan tangskjæring
- Predatorbekjempelse
- Arrangere dugnader til hjelp for fuglevokterne, innsamling av rak

Overvåkning

Årlig overvåkning der følgende tema registreres:

- Hvor mange ærfugl blir det gjort opp reir til
- Hvor mange ærfugl legger seg på reir som er oppgjort
- Hvor mange ærfuglegg klekker
- Hvor mange ærfugl (voksne og unger) blir dokumentert predatert og av hvilken predator
- Hvor stor er dunproduksjonen
- Hvor mange ærfuglrøktere er i aktivitet
- Hvor mange dunvær er i drift

Forskningsbehov

Økologi og bestandssituasjon på ærfugl

Fremskaffe eksakt kunnskap omkring predasjon på ærfugl

Utvikle nye dunprodukter

Evalvere ærfugldriften

Fugleliv - Overvåkning

Sjøfugltelling i verdensarvområdet hvert 5. år:

- Hekkebestand
- Mytebestand
- Vinterbestand

Det skal legges spesielt vekt på rødlisteartene, med årlige tellinger av hekkebestander

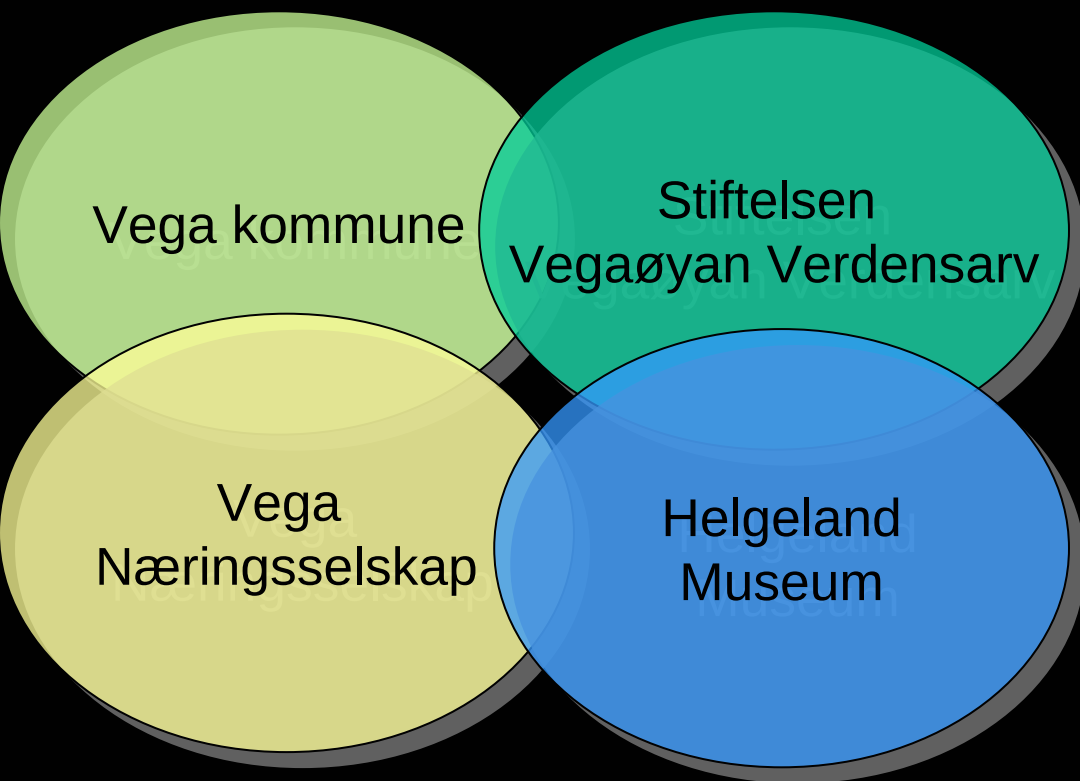
Forskningsbehov

Utvikle nye strategier for å redusere konfliktnivået mellom tradisjonell landbruksdrift og gås.

Bedre kunnskapsgrunnlaget knyttet til hekking, myting og ferdselsforstyrrelse.

Team Verdensarv Vega

Lokalt: Samarbeidsråd, grende-
og faglag, grunneiere

Regionalt: NFK, HM, DH.
Regionråd, næringshage

Nasjonalt: MD/DN, RA,
Fylkesmannen, Norges Verdensarv,
UNESCO-komm., ABM-utv.

Internasjonalt: Sverige, Finland,
Island, Færøyene. Grønland,
Litauen, Italia

Lokalt arbeid og samarbeidsprosjekt med MD/Nordland fylkeskommune/Innovasjon Norge:

- Forvaltnings- og tiltaksplan verdensarven
- Ny kommuneplan under utarbeidelse
- Stedsutviklings- og reiselivsprosjekt
- Verdiskapingsprogrammet "Den verdifulle kystkulturen"
- Internasjonalt arbeid

Hva skjer på Vega?

- De gamle dunværene restaureres, flere fuglevoktere og mer dun
- Kystkulturskolen under utredning og samarbeid med videregående skole. Nettportalen "Verdensarv i unge hender" ferdig 2008.
- Lokalt næringsselskap med ca 40 deltakere
- 10 - 12 nyetableringer innen overnatting
- Bygningsarven restaureres
- Lokale bønder investerer og deltar i verdensarvarbeidet
- Verdensarvporten er under utvikling
- Flere nye opplevelses- og aktivitetstilbud i gang:
 - produktutvikling duntradisjonen, båtrute ut i verdensarvområdet, autoriserte verdensarvguider
- Småskala matproduksjon igangsatt

Verdensarvporten på Nes

En åpen dør til natur
og kultur i Vegaøyen
Verdensarvområde

Synliggjøre den immaterielle kunnskapen hos
øybefolkningen

Synliggjøre natur og kulturverdiene i verdensarvområdet

Styrke den lokale identiteten og stoltheten, og gjennom
det oppmuntre til entreprenørskap med ny aktivitet og
lokale arbeidsplasser.

Besøkssteder i Vegaøyen

Skjærvær

Bremstein

Lånan

Hysvær

Skogsholmen

Verdensarv i unge hender

- Verdensarvplan skolen, eks. ærfuglprosjekt
- Kystkulturskole
- Skoleutveksling
- ASP-net:
- Arbeid i øyan – eks."Øypatruljen"
- AER Summer School

Formidles via
Verdensarvportalen

Våre utfordringer

Styre ferdsel og informere om ferdselsregler

Jobbe for å beholde det lokale engasjementet og forståelsen for å ta vare på verdiene

Utvikle lokal innovasjon og entreprenørskap

Bygge opp Vega som kunnskapssenter

